

ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΟΥ ΕΡΩΤΑ

ΑΛΑΙΝ ΝΤΕ
ΜΠΟΤΤΟΝ

*Το χρονικό
του έρωτα*

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
ΑΝΤΩΝΗΣ ΚΑΛΟΚΥΡΗΣ

«Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου».

Εκδόσεις Πατάκη – Ξένη λογοτεχνία
Σύγχρονη ξένη λογοτεχνία – 363
Αλαίν Ντε Μποττόν, *Το χρονικό του έρωτα*
Alain de Botton, *The Course of Love*
Μετάφραση: Αντώνης Καλοκύρης
Υπεύθυνος έκδοσης: Κώστας Γιαννόπουλος
Επιμέλεια-Διόρθωση: Χρίστος Κυθρεώτης
Σελιδοποίηση: Παναγιώτης Βογιατζάκης
Φιλμ-Μοντάζ: Αναγραφή
Copyright © Alain De Botton, 2016
Copyright © για την ελληνική γλώσσα, Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ
(Εκδόσεις Πατάκη), 2015
Πρώτη έκδοση στην αγγλική γλώσσα από τις εκδόσεις
Hamish Hamilton, Λονδίνο, 2016
Πρώτη έκδοση στην ελληνική γλώσσα από τις Εκδόσεις Πατάκη,
Αθήνα, Φεβρουάριος 2017
KET 9962 ΚΕΠ 77/17
ISBN 978-960-16-6758-4

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΛΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ,
ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 210.52.05.600, 801.100.2665, ΦΑΞ: 210.36.50.069
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ: ΚΟΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ - ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ),
570 09 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, ΦΑΞ: 2310.70.63.55
Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

*Για τον Τζον Άρμστρονγκ
μέντορα, συνάδελφο, φίλο*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΡΟΜΑΝΤΙΣΜΟΣ

Ξεμυαλίσματα	13
Η ιερή αφετηρία	19
Ερωτευμένοι	31
Σεξ και έρωτας	41
Η πρόταση γάμου	55

ΚΙ ΕΖΗΣΑΝ ΑΥΤΟΙ ΚΑΛΑ

Χαζομάρες	73
Ιδιοτροπίες	90
Σεξ και λογοκρισία	97
Μεταβίβαση	113
Καθολική ευθύνη	124
Διδασκαλία και μάθηση	136

ΠΑΙΔΙΑ

Μαθήματα αγάπης	151
Γλυκύτητα	167
Τα όρια της αγάπης	174

Γονείς και σεξ	189
Το κύρος της μπουγάδας	203

ΑΠΙΣΤΙΑ

Μουρντάρης	213
Υπέρ	224
Κατά	233
Ασυμβίβαστες επιθυμίες	248
Μυστικά	257

ΠΕΡΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΡΟΜΑΝΤΙΣΜΟ

Θεωρία δεσμού	263
Ωριμότητα	280
Έτοιμος για γάμο	295
Το μέλλον	304

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΡΟΜΑΝΤΙΣΜΟΣ

Ξεμυαλίσματα

Το ξενοδοχείο βρίσκεται σε μια βραχώδη προεξοχή, μισή ώρα ανατολικά της Μάλαγας. Έχει σχεδιαστεί για οικογένειες, με αποτέλεσμα να αποκαλύπτει ακούσια, ιδιαίτερα τις ώρες των γευμάτων, τις προκλήσεις που δημιουργεί η ύπαρξή τους. Ο Ραμπί Καν είναι δεκαπέντε ετών και παραθερίζει με τον πατέρα του και τη μηριά του. Η ατμόσφαιρα ανάμεσά τους είναι κατηφής και η συζήτηση άνευρη. Έχουν περάσει τρία χρόνια από τον θάνατο της μητέρας του Ραμπί. Καθημερινά στρώνεται ένας μπουφές στη βεράντα πάνω από την πισίνα. Περιστασιακά η μηριά του σχολιάζει την παέλια ή τον άνεμο που φυσάει έντονα από τον νότο. Κατάγεται από το Γκλόστεσιρ και της αρέσει η κηπουρική.

Ο γάμος δεν έχει ως αφετηρία την πρόταση, ούτε καν την πρώτη συνάντηση. Ξεκινάει πολύ νωρίτερα, όταν γεννιέται η ιδέα της αγάπης και, ειδικότερα, το όνειρο της ανεύρεσης μιας αδελφής ψυχής.

Ο Ραμπί βλέπει αρχικά την κοπέλα δίπλα στη νεροτσουλήθρα. Είναι περίπου ένα χρόνο μικρότερή του, με καστανά μαλλιά κομμένα αγορίστικα, μελαχρινό

δέρμα και λεπτοκαμωμένα άκρα. Φοράει ριγέ ναυτικό τοπ, μπλε σορτσάκι κι ένα ζευγάρι κίτρινες σαγιονάρες. Στον δεξιό της καρπό έχει ένα λεπτό δερμάτινο λουράκι. Τον κοιτάζει φευγαλέα, του χαρίζει ένα χαμόγελο με μισή καρδιά και αλλάζει ελαφρά θέση στην ξαπλώστρα. Για τις επόμενες ώρες η κοπέλα κοιτάζει στοχαστικά προς τη θάλασσα, φοράει τα ακουστικά του γουόκμαν της και, κατά διαστήματα, τρώει τα νύχια της. Οι γονείς της κάθονται εκατέρωθέν της, με τη μητέρα της να ξεφυλλίζει ένα αντίτυπο του *Elle* και τον πατέρα της να διαβάζει ένα μυθιστόρημα του Λεν Ντάιτον στα γαλλικά. Όπως θα μάθει αργότερα ο Ραμπί από το βιβλίο επισκεπτών, η κοπέλα είναι από το Κλερμόν-Φερράν και ονομάζεται Άλις Σορέ.

Δεν έχει αισθανθεί οτιδήποτε παρόμοιο μέχρι τότε, ούτε κατά διάνοια. Από την πρώτη στιγμή, η αίσθηση τον κατακλύζει. Δεν βασίζεται στις λέξεις – τις οποίες δεν θα ανταλλάξουν ποτέ. Με κάποιον τρόπο νιώθει σαν να την ξέρει μια ζωή, σαν να του προτείνει μια απάντηση για την ίδια του την ύπαρξη και, ειδικότερα, για ένα τμήμα συγκεχυμένου πόνου μέσα του. Τις επόμενες μέρες την παρατηρεί από μακριά στους χώρους του ξενοδοχείου: στο πρόγευμα, με ένα λευκό φόρεμα με λουλουδάτο ποδόγυρο, να παίρνει ένα γιαούρτι κι ένα ροδάκινο από τον μπουφέ· στο γήπεδο του τένις, να ζητάει συγγνώμη από τον προπονητή για το ρεβέρ της, με συγκινητική ευγένεια και αγγλικά με έντονη προφορά· και σε έναν (υποτίθεται) μοναχικό περίπατο περιμετρικά του γηπέδου του γκολφ, όπου κάνει στάσεις για να παρατηρήσει τους κάκτους και τους ιβίσκους.

Ίσως εμφανιστεί πολύ γρήγορα η βεβαιότητα ότι ένας άλλος άνθρωπος αποτελεί την αδελφή ψυχή. Δεν χρειάζεται να μιλήσουμε μαζί του· ίσως να μην ξέρουμε καν το όνομά του. Η αντικειμενική γνώση δεν παίζει κανένα ρόλο. Αντίθετα, σημασία έχει η διαίσθηση: ένα αυθόρμητο συναίσθημα που μοιάζει απολύτως ακριβές και άξιο σεβασμού επειδή παρακάμπτει τις φυσιολογικές διαδικασίες της λογικής.

Το ξεμυάλισμα αποκτά υπόσταση μέσα από μια σειρά στοιχείων: μια κίτρινη σαγιονάρα που κρέμεται ανέμελα στην πατούσα· ένα αντίτυπο του *Σιντάρτα* του Έρμαν Έσσε στην πετσέτα δίπλα στην αντηλιακή κρέμα· ένα ζευγάρι τονισμένα φρύδια· το αφηρημένο ύφος της όταν απαντάει στους γονείς της και ο τρόπος που ακουμπά το μάγουλο στην παλάμη ενώ καταναλώνει με μικρές μπουκιές μια σοκολατένια μους, στον βραδινό μπουφέ.

Ενστικτωδώς, ο Ραμπί δημιουργεί μια ολόκληρη προσωπικότητα από αυτές τις λεπτομέρειες. Κοιτώντας τα περιστρεφόμενα ξύλινα πτερύγια του ανεμιστήρα στο ταβάνι του δωματίου του, στο μυαλό του γράφει την ιστορία της ζωής του μαζί της. Εκείνη θα είναι μελαγχολική και ψαγμένη. Θα του εξομολογείται διάφορα και θα κοροϊδεύει την υποκρισία των άλλων. Κάποιες φορές θα αγχώνεται για τα πάρτι, καθώς και για τις στιγμές που βρίσκεται με τα άλλα κορίτσια στο σχολείο, συμπτώματα μιας ευαίσθητης και περίπλοκης προσωπικότητας. Θα είναι υπέροχη, ενώ για πρώτη φορά θα εμπιστεύεται κάποιον απόλυτα. Θα κάθονται στο κρεβάτι, μπλέκοντας παιχني-

διάρικα τα δάχτυλά τους. Ούτε η ίδια μπορούσε να φανταστεί ότι ήταν δυνατόν να υπάρξει ένας τόσο ισχυρός δεσμός μεταξύ δύο ανθρώπων.

Κι έπειτα, ένα πρωί, φεύγει εντελώς απροειδοποίητα, και ένα ζευγάρι Ολλανδών με δυο μικρά αγόρια κάθονται στο τραπέζι της. Ο διευθυντής εξηγεί ότι έφυγε από το ξενοδοχείο τα ξημερώματα, μαζί με τους γονείς της, προκειμένου να πάρουν την πτήση της Air France για την πατρίδα τους.

Το περιστατικό αυτό είναι ασήμαντο. Δεν θα συναντηθούν ποτέ ξανά. Ο Ραμπί δεν το λέει σε κανέναν. Εκείνη παραμένει εντελώς ανεπηρέαστη από τις σκέψεις του. Ωστόσο, η ιστορία μας ξεκινάει από εδώ επειδή –αν και σε πολλά πράγματα ο Ραμπί θα αλλάξει και θα ωριμάσει με τα χρόνια– ο τρόπος με τον οποίο κατανοεί τον έρωτα θα διατηρήσει για δεκαετίες την ίδια δομή που απέκτησε αρχικά στο ξενοδοχείο Κάσα Αλ Σουρ, εκείνο το καλοκαίρι, στα δεκαέξι του χρόνια. Θα συνεχίσει να πιστεύει στη δυνατότητα ύπαρξης μιας άμεσης, ολόψυχης κατανόησης και συναίσθησης μεταξύ δύο ανθρώπων και στην πιθανότητα ενός κατηγορηματικού τέλους της μοναξιάς.

Θα βιώσει παρόμοιους γλυκόπικρους πόθους και για άλλες χαμένες αδελφές ψυχές, που θα τις εντοπίζει σε λεωφορεία, διαδρόμους σουπερμάρκετ και αναγνωστήρια βιβλιοθηκών. Θα έχει ακριβώς την ίδια αίσθηση στην ηλικία των είκοσι, στη διάρκεια ενός εξαμήνου σπουδών στο Μανχάτταν, για μια γυναίκα που θα κάθεται στα αριστερά του στο τρένο της γραμμής C με κατεύθυνση τον βορρά, και στα είκοσι πέντε του, στο αρχιτεκτονικό γραφείο στο Βερολίνο

όπου θα κάνει την πρακτική του, και στα είκοσι εννιά του, σε μια πτήση από το Παρίσι για το Λονδίνο, μετά από μια σύντομη συζήτηση πάνω από το Κανάλι της Μάγχης με μια γυναίκα ονόματι Κλόι: την αίσθηση ότι συνάντησε τυχαία ένα από καιρό χαμένο κομμάτι του εαυτού του.

Για τον Ρομαντικό, ελάχιστα είναι τα βήματα που μεσολαβούν από τη φευγαλέα ματιά σε έναν άγνωστο ως τη διαμόρφωση ενός μεγαλειώδους και σημαντικού συμπεράσματος: ότι ίσως αποτελεί τη διεξοδική απάντηση στα άρρητα ερωτήματα της ύπαρξης.

Η ένταση μπορεί να φαντάζει επουσιώδης, ως και κωμική, ωστόσο αυτή η λατρεία για το ένστικτο δεν συνιστά κάποιον ασήμαντο πλανήτη στην κοσμολογία των σχέσεων. Είναι ο καθοριστικός ήλιος γύρω από τον οποίο περιστρέφονται τα σύγχρονα ιδεώδη για τον έρωτα.

Λογικά, το ρομαντικό δόγμα υπήρχε ανέκαθεν, όμως μόνο τους τελευταίους αιώνες έπαψε να θεωρείται απλώς μια ασθένεια· μόλις πρόσφατα η αναζήτηση της αδελφής ψυχής αφέθηκε να αποκτήσει ένα κύρος που προσεγγίζει το νόημα της ζωής. Ένας ιδεαλισμός που παλιότερα αφορούσε τους θεούς και τα πνεύματα έχει αλλάξει πορεία, στρεφόμενος προς τα ανθρώπινα πλάσματα – μια φαινομενικά γενναιόδωρη κίνηση, η οποία ωστόσο βαρύνεται με απαγορευτικές και εύθραυστες συνέπειες, από τη στιγμή που δεν είναι καθόλου απλό για έναν άνθρωπο να τιμήσει για μια ολόκληρη ζωή την τελειότητα που ίσως αφήνει να εννοηθεί ότι διαθέτει στα μάτια ενός ευφάνταστου παρατηρητή στον δρόμο, στο γραφείο ή στο διπλανό κάθισμα του αεροπλάνου.

Ο Ραμπί θα χρειαστεί πολλά χρόνια και συχνές απόπειρες να αγαπήσει προκειμένου να καταλήξει σε μερικά διαφορετικά συμπεράσματα, να αναγνωρίσει ότι εκείνα ακριβώς τα πράγματα που θεωρούσε ρομαντικά –οι χωρίς λέξεις διαισθήσεις, οι ακαριαίοι πόθοι, η πίστη στις αδελφές ψυχές– είναι όσα μας εμποδίζουν να μάθουμε πώς να διατηρούμε τις σχέσεις μας. Θα καταλήξει στο συμπέρασμα ότι ο έρωτας μπορεί να έχει διάρκεια μόνο όταν δεν παραμένεις πιστός στις σαγηνευτικές, αρχικές φιλοδοξίες του· και πως, για να λειτουργήσουν οι σχέσεις του, θα χρειαστεί να εγκαταλείψει τα συναισθήματα που τον οδήγησαν αρχικά στη δημιουργία τους. Θα χρειαστεί να μάθει ότι ο έρωτας αποτελεί περισσότερο δεξιότητα παρά ενθουσιασμό.

Η ιερή αφετηρία

Τον πρώτο καιρό του γάμου τους, όπως και για πολλά χρόνια στη συνέχεια, ο Ραμπί και η σύζυγός του δέχονται διαρκώς την ίδια ερώτηση: «Πώς γνωριστήκατε οι δυο σας;» – συνοδευόμενη συνήθως με μια διάθεση παιχνιδιάρικου, έμμεσου ενθουσιασμού. Το ζευγάρι ανταλλάσσει βλέμματα (μερικές φορές κάπως ντροπαλά, καθώς στο τραπέζι επικρατεί ησυχία εν αναμονή της απάντησης) για να καθορίσει ποιος θα απαντήσει αυτή τη φορά. Αναλόγως του κοινού, ίσως το παίξουν πνευματώδεις ή τρυφεροί. Η απάντηση μπορεί να συμπυκνωθεί σε μία πρόταση ή να γεμίσει ένα ολόκληρο κεφάλαιο.

Η αφετηρία συγκεντρώνει τέτοια δυσανάλογη προσοχή επειδή δεν κρίνεται ως μία φάση ανάμεσα στις πολλές για τον Ρομαντικό, περιέχει σε συμπυκνωμένη μορφή οτιδήποτε σημαντικό για τον έρωτα συνολικά. Κι αυτό εξηγεί γιατί σε τόσο πολλές ιστορίες αγάπης ο αφηγητής δεν έχει τίποτα άλλο να κάνει με το ζευγάρι, αφότου αυτό έχει θριαμβεύσει μετά από μια σειρά αρχικών εμποδίων, παρά να του επιφυλάξει ένα ασαφές, χαρούμενο μέλλον – ή να το εξολοθρεύσει. Εκείνο που χαρακτηρίζουμε ως έρωτα δεν είναι παρά η αρχή του έρωτα.

Είναι περίεργο, όπως παρατηρούν ο Ραμπί και η σύζυγός του, πόσο σπάνια τους ρωτούν τι τους συνέβη αφότου γνωρίστηκαν, λες και η πραγματική ιστορία της σχέσης τους δεν εμπίπτει στη δικαιοδοσία της αποδεκτής ή γόνιμης περιέργειας. Ποτέ δεν έχουν αντιμετωπίσει δημόσια το ερώτημα που πραγματικά τους απασχολεί: «Πώς νιώθετε που είστε παντρεμένοι εδώ και κάποιο διάστημα;».

Οι ιστορίες των σχέσεων που διαρκούν χρόνια, χωρίς προφανείς συμφορές ή καλοτυχίες, παραμένουν –συναρπαστικά και ανησυχητικά– η εξαίρεση μεταξύ των αφηγημάτων που τολμάμε να πούμε στον εαυτό μας για την εξέλιξη του έρωτα.

Συνέβη κάπως έτσι, η αρχή που προσελκύει τόση προσοχή: ο Ραμπί είναι τριάντα ενός και κατοικεί σε μια πόλη που τη γνωρίζει ή την κατανοεί ελάχιστα. Παλιότερα ζούσε στο Λονδίνο, πρόσφατα όμως μετακόμισε στο Εδιμβούργο λόγω δουλειάς. Το αρχιτεκτονικό γραφείο όπου εργαζόταν απέλυσε το μισό προσωπικό μετά την αναπάντεχη απώλεια ενός συμβολαίου και η απόλυση τον ανάγκασε να ρίξει τα επαγγελματικά του δίχτυα μακρύτερα απ' όσο θα επιθυμούσε – και τελικά τον οδήγησε να αποδεχτεί μια δουλειά σε ένα σκοτσέζικο γραφείο αστικού σχεδιασμού, που ειδικεύεται στις πλατείες και στους οδικούς κόμβους.

Ήταν μόνος του εδώ και κάποια χρόνια, μετά την αποτυχία της σχέσης του με μια γραφίστρια. Έγινε μέλος σε ένα τοπικό γυμναστήριο και συνδρομητής

σε έναν ιστότοπο γνωριμιών. Πήγε στα εγκαίνια μιας έκθεσης με κελτικά έργα τέχνης. Συμμετείχε σε σειρά εκδηλώσεων που με κάποιον τρόπο σχετίζονταν με τη δουλειά του. Όλα μάταια. Μερικές φορές ένιωθε μια πνευματική διέγερση για κάποια γυναίκα, όχι όμως σωματική – ή το αντίστροφο. Ή, ακόμη χειρότερα, μια αχτίδα ελπίδας πριν την αναφορά σε κάποιον σύντροφο, που συνήθως στεκόταν στην άλλη άκρη του χώρου, με έκφραση που θύμιζε δεσμοφύλακα.

Παρ' όλ' αυτά, ο Ραμπί δεν απογοητεύεται. Είναι ένας Ρομαντικός. Και τελικά, μετά από πολλές κενές Κυριακές, επιτέλους συμβαίνει, σχεδόν όπως είχε διδαχτεί – κυρίως μέσω της τέχνης– να αναμένει ότι θα συμβεί.

Η κυκλική διασταύρωση είναι στον Α720, που κατευθύνεται νότια από το κέντρο του Εδιμβούργου, συνδέοντας την κεντρική οδική αρτηρία με ένα αδιέξοδο με ακριβά σπίτια απέναντι από ένα γήπεδο γκολφ και μια λιμνούλα – ανάθεση που ο Ραμπί δέχεται όχι τόσο λόγω ενδιαφέροντος αλλά εξαιτίας των υποχρεώσεων που συνοδεύουν την ταπεινή θέση του στην ιεραρχία της εταιρείας.

Από την πλευρά του πελάτη ο ρόλος του επόπτη ανατίθεται αρχικά σε ένα ανώτερο μέλος της τοπογραφικής ομάδας του δήμου, όμως μία ημέρα πριν την έναρξη του έργου ο άνδρας αυτός χάνει ένα αγαπημένο του πρόσωπο και τη θέση του καταλαμβάνει μία κατώτερη συνάδελφος.

Ανταλλάσσουν χειραψία στο εργοτάξιο, ένα συννεφιασμένο πρωινό στις αρχές Ιουνίου, λίγο μετά τις έντεκα. Η Κέρστέν ΜακΛέλλαντ φοράει ανακλαστι-

κό γιλέκο, προστατευτικό κράνος κι ένα ζευγάρι μπότες με χοντρές λαστιχένιες σόλες. Ο Ραμπί Καν δεν ακούει και πολλά από τα λεγόμενά της – όχι μόνο εξαιτίας του επαναληπτικού ήχου ενός παρακείμενου κομπρεσέρ, αλλά και γιατί, όπως θα ανακαλύψει αργότερα, η Κέρστεν μιλάει συχνά μάλλον σιγανά, με την προφορά του Ινβερνές, απ' όπου κατάγεται, με τις φράσεις να αργοσβήνουν πριν ολοκληρωθούν, λες και στη μέση των λεγομένων της ανακαλύπτει κάποια διαφωνία με όσα λέει ή απλά αποφασίζει να συνεχίσει με άλλο θέμα.

Παρά το ντύσιμό της (ή, ουσιαστικά, εν μέρει εξαιτίας αυτού), ο Ραμπί προσέχει αμέσως στην Κέρστεν μια σειρά χαρακτηριστικά, ψυχολογικά και σωματικά, από τα οποία γοητεύεται ιδιαίτερα. Παρατηρεί τον ψύχραιμο, πρόσχαρο τρόπο με τον οποίο αντιδρά στη συγκαταβατική συμπεριφορά του συνεργείου κατασκευών που αποτελείται από δώδεκα μύωδεις άνδρες: τον ζήλο με τον οποίο ελέγχει τις διάφορες εργασίες στο πρόγραμμα· τη γεμάτη αυτοπεποίθηση περιφρόνηση των κανόνων της μόδας και την ιδιαίτερη φύση που υπαινίσσεται η ελαφρά ανωμαλία στα πάνω μπροστινά δόντια της.

Αφού ολοκληρώνεται η συνάντηση με το συνεργείο, ο πελάτης και ο ανάδοχος πηγαίνουν και κάθονται σε έναν πάγκο εκεί κοντά για να ελέγξουν τα συμβόλαια. Όμως μετά από λίγα λεπτά πιάνει μια δυνατή βροχή και, καθώς στο γραφείο του εργοτάξιου δεν υπάρχει χώρος για να ασχοληθούν με τα γραφειοκρατικά, η Κέρστεν προτείνει να πάνε στον κεντρικό δρόμο της πόλης και να καθίσουν σε κάποιο καφέ.

Στη διαδρομή, κάτω από την ομπρέλα της, αρχίζουν να κουβεντιάζουν για την ορειβασία. Η Κέρστεν λέει στον Ραμπί ότι προσπαθεί να φεύγει από την πόλη όσο το δυνατόν συχνότερα. Στην πραγματικότητα, πριν λίγο καιρό πήγε στη λίμνη Καρραγκίαν, όπου, αφού έστησε τη σκηνή της σε ένα απομονωμένο πευκοδάσος, ένωσε μια εξαιρετική αίσθηση γαλήνης και διαύγειας, με το να βρίσκεται τόσο μακριά από τον κόσμο και όλους τους περισπασμούς και τη φρενίτιδα της ζωής στην πόλη. Ναι, πήγε μόνη της, του απαντάει· εκείνος τη φαντάζεται μέσα στη σκηνή, να λύνει τις μπότες της. Όταν φτάνουν στον κεντρικό δρόμο, δεν βλέπουν κάποιο καφέ, οπότε καταφεύγουν στο Ταζ Μαχάλ, ένα μελαγχολικό και άδειο ινδικό εστιατόριο, όπου παραγγέλλουν τσάι και (κατόπιν παρότρυνσης του ιδιοκτήτη) ένα πιάτο με πόπαντομ. Έχοντας πάρει δυνάμεις, ασχολούνται με τα σχέδια, καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι θα ήταν καλύτερο να φέρουν την μπετονιέρα μετά από τρεις βδομάδες και να προμηθευτούν τις πλάκες μία βδομάδα αργότερα.

Ο Ραμπί παρατηρεί την Κέρστεν με βλέμμα ανατόμου, προσπαθώντας ταυτόχρονα να δείχνει διακριτικός. Προσέχει τις αχνές φακίδες στα μάγουλά της· το αλλόκοτο μείγμα δυναμισμού και επιφυλακτικότητας στην έκφρασή της· τα πυκνά, καστανοκόκκινα μαλλιά μέχρι τους ώμους, μαζεμένα στη μία πλευρά, και το συνήθειο να ξεκινά τις προτάσεις με ένα ζωηρό «Το θέμα είναι...».

Παρόλο που η συζήτηση αφορά πρακτικά ζητήματα, ο Ραμπί καταφέρνει να διακρίνει περιστασιακά,

φευγαλέα, μια πιο προσωπική πλευρά. Στην ερώτησή του για τους γονείς της, η Κέρστεν απαντά, με μια νότα αμηχανίας στη φωνή της, ότι μεγάλωσε στο Ινβερνές μόνο με τη μητέρα της, καθώς ο πατέρας της έχασε από νωρίς το ενδιαφέρον του για την οικογένεια. «Όχι και η ιδανικότερη αρχή για να αντιμετωπίζω αισιόδοξα τους ανθρώπους» του λέει μ' ένα σαρκαστικό χαμόγελο (κι εκείνος συνειδητοποιεί ότι το πάνω αριστερά μπροστινό της δόντι είναι λιγάκι στραβό). «Ίσως γι' αυτό και το “κι έζησαν αυτοί καλά κι εμείς καλύτερα” δεν ήταν ποτέ του γούστου μου».

Ο Ραμπί σε καμία περίπτωση δεν θεωρεί αποτρεπτικό αυτό το σχόλιο, που του θυμίζει το ρητό για τους κυνικούς, οι οποίοι είναι απλώς ιδεαλιστές με ασυνήθιστα υψηλές απαιτήσεις.

Μέσα από τα μεγάλα παράθυρα του Ταζ Μαχάλ βλέπει σύννεφα που κινούνται γοργά και, στο βάθος, έναν διστακτικό ήλιο που φωτίζει τους ηφαιστειογενείς μαύρους τρούλους των λόφων Πέντλαντ.

Θα μπορούσε να περιοριστεί στη σκέψη ότι η Κέρστεν είναι ένα μάλλον ευχάριστο άτομο για να περάσει ένα πρωί επιλύοντας ορισμένα ενοχλητικά διαχειριστικά ζητήματα. Θα μπορούσε να συγκρατήσει την κρίση του σχετικά με το βάθος του χαρακτήρα που εύλογα κρύβεται πίσω από τις σκέψεις της για τη δουλειά και τη σκοτσέζικη νοοτροπία. Θα μπορούσε να αποδεχτεί ότι η ψυχή της είναι μάλλον απίθανο να αντικατοπτρίζεται, έστω χαλαρά, στην ωχρότητά της και στην καμπύλη του λαιμού της. Θα μπορούσε να ικανοποιηθεί σκεφτόμενος ότι του φαί-

νεται αρκετά ενδιαφέρουσα και ότι θα χρειαζόταν άλλα είκοσι πέντε χρόνια για να μάθει πολύ περισσότερα.

Αντί όλων αυτών, ο Ραμπί νιώθει βέβαιος ότι έχει ανακαλύψει μια γυναίκα προικισμένη με τον πλέον εκπληκτικό συνδυασμό εσωτερικών και εξωτερικών αρετών – νοημοσύνη και καλοσύνη, χιούμορ και ομορφιά, ειλικρίνεια και γενναιότητα· κάποια που θα του έλειπε αν έφευγε από την αίθουσα, παρόλο που μόλις δύο ώρες νωρίτερα του ήταν παντελώς άγνωστη· κάποια που τα δάχτυλά της –τα οποία εκείνη τη στιγμή ζωγραφίζουν αχνές γραμμές με μια οδοντογλυφίδα στο τραπεζομάντιλο– επιθυμεί να τα χαϊδέψει και να τα σφίξει στα δικά του· κάποια με την οποία θέλει να αποκτήσει παιδιά και να περάσει μαζί της την υπόλοιπη ζωή του.

Από φόβο μήπως την προσβάλει, αβέβαιος για τα γούστα της, αντιλαμβάνόμενος τον κίνδυνο να παρερμηνεύσει κάποια φράση της, την αντιμετωπίζει με εξαιρετική επιμέλεια και διακριτική προσοχή.

«Με συγχωρείς, μήπως προτιμάς να κρατάω εγώ την ομπρέλα;» τη ρωτάει καθώς επιστρέφουν στο εργοτάξιο.

«Ω, ειλικρινά δεν με πειράζει» του αποκρίνεται.

«Δεν έχω πρόβλημα να την κρατάω – ή και όχι» συνεχίζει.

«Αλήθεια, όπως προτιμάς!»

Λογοκρίνει έντονα τον εαυτό του. Παρά την απόλαυση που κρύβει η αποκάλυψη, επιδιώκει να προφυλάξει την Κέρστεν από τις περισσότερες πτυχές του χαρακτήρα του. Σε αυτό το στάδιο, το να φανε-

ρώσει τον πραγματικό του εαυτό δεν αποτελεί προτεραιότητα.

Συναντιούνται ξανά την επόμενη βδομάδα. Καθώς επιστρέφουν προς το Ταζ Μαχάλ για να ασχοληθούν με τον προϋπολογισμό και την πρόοδο των εργασιών, ο Ραμπί τη ρωτά αν θα ήθελε να βάλει ένα χεράκι με την τσάντα με τους φακέλους που κουβαλά, κι εκείνη αντιδρά γελώντας και του λέει να μην είναι τόσο σεξιστής. Δεν μοιάζει η κατάλληλη στιγμή για να της αποκαλύψει ότι μετά χαράς θα τη βοηθούσε να μετακομίσει – ή ότι θα τη φρόντιζε αν πάθαινε ελονοσία. Από την άλλη, ο ενθουσιασμός του Ραμπί απλώς ενισχύεται από το γεγονός ότι η Κέρστεν μοιάζει να μη θέλει ιδιαίτερη βοήθεια για το οτιδήποτε – με την αδυναμία να είναι, τελικά, μία γοητευτική προοπτική κυρίως για τους δυνατούς.

«Το θέμα είναι ότι οι μισοί στο τμήμα μου απολύθηκαν, άρα ουσιαστικά κάνω τη δουλειά τριών ατόμων» εξηγεί η Κέρστεν αφού κάθονται. «Χθες βράδυ τελείωσα στις δέκα, αν και ο βασικός λόγος είναι, όπως ίσως έχεις ήδη καταλάβει, ότι θέλω να ελέγχω τα πάντα».

Ο Ραμπί φοβάται τόσο πολύ μήπως πει το λάθος πράγμα, ώστε δεν βρίσκει κάτι να αναφέρει – από την άλλη όμως, επειδή η σιωπή παραπέμπει σε κάτι ανιαρό, οι παύσεις δεν γίνεται να έχουν μεγάλη διάρκεια. Καταλήγει να προσφέρει μια μακροσκελή περιγραφή για τον τρόπο με τον οποίο οι γέφυρες κατανέμουν το βάρος τους στα μεσόβαθρα, και συνεχίζει με μια ανάλυση για τις σχετικές ταχύτητες φρεναρίσματος των ελαστικών σε υγρές και στεγνές

επιφάνειες. Η αδεξιότητά του αποτελεί τουλάχιστον ένα σύμπτωμα της ειλικρίνειάς του: συνήθως δεν αγχωνόμαστε όταν προσπαθούμε να αποπλανήσουμε κάποιον που δεν μας ενδιαφέρει ιδιαίτερα.

Διαισθάνεται διαρκώς την αδυναμία του να διεκδικήσει την προσοχή της Κέρστεν. Η εντύπωση που έχει σχηματίσει για το ελεύθερο και αυτόνομο πνεύμα της τον τρομάζει και ταυτόχρονα τον διεγείρει. Εκτιμά την έλλειψη οποιασδήποτε καλής δικαιολογίας για να ασχοληθεί τρυφερά μαζί του. Κατανοεί απόλυτα ότι δεν έχει κανένα δικαίωμα να της ζητήσει να τον αντιμετωπίσει με την καλοσύνη που υπαγορεύουν οι πολλοί περιορισμοί του. Στην περιμετρο της ζωής της Κέρστεν, εκείνος βρίσκεται στο απόγειο της σεμνότητας.

Ακολουθεί η βασική πρόκληση του να καταλάβεις αν το αίσθημα είναι αμοιβαίο, ένα ζήτημα σχεδόν παιδιάστικης απλότητας, παρ' όλ' αυτά ικανό να συντηρήσει ατελείωτες σημειωτικές μελέτες και λεπτομερείς ψυχολογικές εικασίες. Του έκανε ένα κομπλιμέντο για το γκρίζο αδιάβροχό του. Τον άφησε να πληρώσει το τσάι και τα πόπαντομ. Ήταν ενθαρρυντική όταν της ανέφερε τη φιλοδοξία του να ασχοληθεί ξανά με την αρχιτεκτονική. Από την άλλη, έδειξε να αισθάνεται άβολα, ακόμα και να ενοχλείται ελαφρά, στις τρεις περιπτώσεις που εκείνος επιχείρησε να οδηγήσει την κουβέντα στις προηγούμενες σχέσεις της. Ούτε και ανταποκρίθηκε στη νύξη του να πάνε σινεμά.

Τέτοιου είδους αμφιβολίες απλώς φουντώνουν την επιθυμία. Όπως έχει συνειδητοποιήσει ο Ραμπί, οι

πιο γοητευτικοί άνθρωποι δεν είναι όσοι τον αποδέχονται αμέσως (όπου αμφισβητεί την κρίση τους) ή όσοι δεν του δίνουν ποτέ μια ευκαιρία (όπου καταλήγει να μέμφεται την αδιαφορία τους), αλλά εκείνοι που, για λόγους ακατανόητους –ίσως λόγω κάποιων ανταγωνιστικής ρομαντικής εμπλοκής ή μιας διστακτικής φύσης, μιας σωματικής δυσχέρειας ή μιας ψυχολογικής συστολής, μιας θρησκευτικής δέσμευσης ή μιας πολιτικής διαφωνίας–, τον αφήνουν να βολοδέρνει για ένα διάστημα.

Ο πόθος αποδεικνύεται, με τον δικό του τρόπο, εξάισιος.

Τελικά, ο Ραμπί βρίσκει τον αριθμό του τηλεφώνου της στα έγγραφα του δήμου και, ένα Σάββατο πρωί, της στέλνει ένα μήνυμα λέγοντας ότι αργότερα θα έχει λιακάδα. «Το ξέρω» έρχεται σχεδόν αμέσως η απάντηση. «Πάμε βόλτα στον Βοτανικό Κήπο; Κ».

Κι έτσι καταλήγουν, τρεις ώρες μετά, να περιπλανώνται ανάμεσα σε ορισμένα από τα πιο ασυνήθιστα είδη δέντρων και φυτών, στον Βασιλικό Βοτανικό Κήπο του Εδιμβούργου. Βλέπουν μια χιλιανή ορχιδέα, εντυπωσιάζονται από την πολυπλοκότητα ενός ροδόδεντρου και σταματούν ανάμεσα σε ένα ελβετικό έλατο και σε μια τεράστια канаδική σεκόγια, με τα κλαδιά της να ταράζονται από το ελαφρύ αεράκι που έρχεται από τη θάλασσα.

Ο Ραμπί δεν έχει πια τη δύναμη να διατυπώνει τα ανούσια σχόλια που συνήθως προηγούνται τέτοιων γεγονότων. Έτσι λοιπόν, εξαιτίας μιας αίσθησης ανυπόμονης απόγνωσης, και όχι λόγω αλαζονείας ή κάποιου ειδικού δικαίωματος, κόβει την Κέρστεν στη

μέση μιας φράσης, καθώς εκείνη διαβάζει από την επιγραφή με τις πληροφορίες —«Τα αλπικά δέντρα δεν πρέπει να συγχέονται με...»—, της πιάνει το πρόσωπο και πιέζει απαλά τα χείλη του στα δικά της, ενώ εκείνη αντιδρά κλείνοντας τα μάτια και τυλίγοντας τα χέρια της σφιχτά γύρω από τη βάση της πλάτης του.

Από το φορτηγάκι ενός παγωτατζή στην οδό Ινβερλίθ Τέρρας ακούγεται μια απόκοσμη αναγγελία, μια καρακάξα κρώζει στο κλαδί ενός δέντρου που έχει μεταφερθεί από τη Νέα Ζηλανδία και κανείς δεν προσέχει δύο ανθρώπους, μισοκρυμμένους πίσω από εξωτικά φυτά, σε μία από τις πιο τρυφερές και σημαντικές στιγμές στις ζωές και των δύο.

Κι όμως, επιμένουμε πως τίποτε απ' όλα αυτά δεν είναι ακόμα σχετικό με την ιστορία αγάπης. Οι ιστορίες αγάπης δεν ξεκινούν όταν φοβόμαστε μήπως ο άλλος είναι απρόθυμος να μας ξαναδεί, αλλά όταν αποφασίζει ότι δεν έχει αντίρρηση να μας βλέπει διαρκώς· όχι όταν έχει κάθε ευκαιρία να το βάλει στα πόδια, αλλά όταν υπόκειται σοβαρά να είναι δίπλα μας, και να αισθάνεται αιχμαλωτισμένος από εμάς, για μια ζωή.

Η αντίληψή μας για τον έρωτα πέφτει θύμα σφετερισμού και εξαπάτησης από εκείνες τις πρώτες συγκινητικές στιγμές που διασπούν την προσοχή μας. Έχουμε επιτρέψει στις ιστορίες αγάπης να τελειώνουν υπερβολικά σύντομα. Δείχνουμε να γνωρίζουμε πάρα πολλά για το πώς ξεκινάει ο έρωτας και απερίσκεπτα λίγα για το πώς μπορεί να συνεχιστεί.

Στην είσοδο του Βοτανικού Κήπου η Κέρστεν λέει στον Ραμπί να της τηλεφωνήσει και παραδέχεται, με ένα χαμόγελο που ξαφνικά του δείχνει πώς πρέπει να ήταν στην ηλικία των δέκα ετών, ότι είναι ελεύθερη όλα τα βράδια της επόμενης εβδομάδας.

Καθώς επιστρέφει με τα πόδια στο σπίτι του στο Κουόρτερμαϊλ, κινούμενος ανάμεσα σε όσους βγαίνουν για να διασκεδάσουν το σαββατόβραδο, ο Ραμπί είναι τόσο ενθουσιασμένος, που θέλει να σταματήσει τυχαίους, άγνωστους ανθρώπους και να μοιραστεί μαζί τους την καλή του τύχη. Έχει, χωρίς να γνωρίζει πώς, ικανοποιήσει απόλυτα τις τρεις βασικές προκλήσεις που χαρακτηρίζουν τη Ρομαντική ιδέα του έρωτα: έχει βρει το κατάλληλο άτομο, του έχει ανοίξει την καρδιά του και έχει γίνει αποδεκτός.

Κι όμως, όπως είναι φυσικό, ακόμα δεν έχει καταλήξει πουθενά. Ο Ραμπί και η Κέρστεν θα παντρευτούν, θα υποφέρουν, θα ανησυχούν συχνά για τα χρήματα, θα αποκτήσουν πρώτα ένα κοριτσάκι και στη συνέχεια ένα αγοράκι, ο ένας από τους δύο θα έχει εξωσυζυγική σχέση, θα βιώσουν διαστήματα βαρεμάρας, κάποιες φορές θα επιθυμήσουν να δολοφονήσουν ο ένας τον άλλον και σε κάποιες περιπτώσεις να αυτοκτονήσουν. Αυτή είναι η πραγματική ιστορία αγάπης.